

Д. О. ГЕТМАНЦЕВ

Данило Олександрович Гетманцев, кандидат юридичних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЩОДО ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ІНТЕРЕСУ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Аналіз стану фінансів дозволяє робити висновки про глибинні причини та проблеми, якими характеризуються суспільні відносини, що відповідають певному історичному часу та національним особливостям. Світова економічна та фінансова криза, яку держави усього світу намагаються подолати останні роки, черговий раз підтвердила вірність даного вислову. І саме на таких етапах зростає роль аналітики й науки – з метою осмислити підстави виникнення кризи, дослідити шляхи її подолання та запропонувати кроки якщо не з усунення у майбутньому аналогічних проблем, то хоча б мінімізації негативних наслідків від їх проходження.

У цьому сенсі представникам фінансової науки відводиться неабияке місце. Оскільки саме предметно-прикладний характер фінансово-правового регулювання дозволяє вирішувати значну кількість проблем не лише науково-методологічного, але й прикладного характеру, які існують у системі фінансових правовідносин у державі. При цьому спільні зусилля мають бути спрямовані, з одного боку, на задоволення публічних інтересів, а з інших – на дотримання прав юридичних та фізичних осіб – носіїв фінансових суб'єктивних юридичних обов'язків.

Не викликає сумнівів, що проблема правового регулювання відносин із мобілізації, розподілу, перерозподілу, використання і контролю фінансових ресурсів відноситься до однієї з найактуальніших проблем сучасності. Недаремно висловлюють думки, що в юридичному відношенні це складна міждисциплінарна проблема¹. З цим, певною мірою, слід погодитися. Адже фінанси – це категорія не лише економічна; вона несе і політичне, і певною мірою – навіть філософське навантаження. І правове регулювання цієї категорії служить не вихідною причиною існування фінансів, а скоріш – обов'язковою оболонкою, поза якою уявити існування держави нині просто неможливо. Складність категорії «фінанси» викликає необхідність вирішення проблем, пов'язаних з їх існуванням та обігом, одночасно у декількох площинах – економічного, суспільного, нормативного характеру.

До однієї з вихідних засад, що сприяє вирішенню проблем обігу фінансів та визначенню їх ролі у нормальному функціонуванні й розвитку держави, відноситься публічний інтерес, що лежить в основі публічної фінансової діяльності. Слід зауважити, що на наявність публічного інтересу та його провідну роль у задоволенні потреб держави й суспільства в цілому все частіше починають зауважувати у фаховій літературі з фінансового права. Достатньо подивитися праці останнього десятиріччя хоча б провідних фінансистів України й Росії, для того, щоб підтвердити вірність цієї тези. Адже так чи інакше публічний інтерес згадується у працях Д. О. Вінницького, Л. К. Воронової, С. В. Запольського, М. В. Карасьової, О. В. Музики-Стефанчук, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, Н. Ю. Пришви, П. С. Пацурківського, Д. М. Щокина та деяких інших науковців. Водночас розкриття його ролі чи значення для здійснення публічної фінансової діяльності жодною мірою не відповідає повністю тим потребам, які нині стоять перед наукою фінансового права, враховуючи усі процеси економічного, й правового характеру, якими характеризуються останні роки суспільного розвитку.

Саме тому будь-які дослідження, спрямовані на розкриття значення публічного інтересу у процесі здійснення фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування, ще довго залишатимуться актуальними. І тому обрання в якості предмету дослідження у даній статті саме цих питань заслуговує, на наш погляд, на безперечну увагу.

Фінансова діяльність держави, як нині звучить в юридичній літературі (до чого ще не раз будемо повертатися в роботі), становить плановану та систематичну діяльність держави й органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу та використання публічних фондів коштів із метою виконання покладених на них завдань та функцій та задоволення публічного інтересу². Фактично, публічна фінансова діяльність об'єднує в собі фінансову діяльність держави та органів місцевого самоврядування. Метою такого об'єднання виступають, на погляд деяких вчених, уточнення предмета регулювання фінансового права, лаконічність, повнота й точність базового поняття фінансової діяльності, навколо якої будується все фінансове право як публічна галузь права³.

Але що таке «публічний інтерес», на задоволення якого спрямовується фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування? В юридичній літературі відмічають проблему надзвичайної складності у наданні визначення поняття «публічний (суспільний) інтерес». Адже часто відповідь на питання – існує у певному випадку публічний інтерес чи ні – залежить від аналізу конкретних обставин. І оцінка наявності публічного (суспільного) інтересу, як свідчить практика, ускладнюється частіш за все тим, що дана категорія не постійна в часі й у просторі⁴. І те, що вчора відповідало публічним інтересам, сьогодні може їм супере-

чити, оскільки суспільні відносини не статичні, їм притаманна динаміка. За умов, в яких опинилася Україна після розпаду СРСР, суспільні відносини не лише розвиваються, а й докорінно змінюються у своїх вихідних засадах.

Із чим пов'язаний характер інтересу, яким він виступає – публічним чи приватним? Ця проблема неодноразово порушувалася юристами різних історичних епох та правових шкіл, але так і не знайшла свого кінцевого вирішення. Ще римляни ознаку інтересу використовували як одну з ознак публічності, говорячи про те, що саме такий «характер інтересу» пов'язаний з певним суспільним явищем, яке підлягає врегулюванню правовими нормами, а саме – наявність «публічного» (загального, більш широкого) чи суто «приватного» (пов'язаного з певною конкретною особою) інтересу. На це звертав у своїх дослідженнях відомий російський теоретик XIX століття М. М. Коркунов, який зауважував, що римляни зводили відмінність між «приватним» та «публічним» правом до відмінностей інтересів, що захищалися державою, тобто до «приватних» або «публічних»⁵.

Із цього приводу існувало чимало позицій. Якщо брати історію українських вчень про право, то в контексті розмежування публічних та приватних інтересів доцільно звернути увагу на наступні нижченаведені думки, викладені у роботі О. Банчука, присвяченій гносеологічному аналізу вищевикладеного⁶. Якщо проф. Р. Ієринг говорив про існування публічних інтересів у публічному праві, а приватних – у приватному праві, то проф. К. О. Неволін пішов далі і констатував, що протиставлення публічних та приватних інтересів є у всій системі права. Тобто як у приватному, так і в публічному праві ми знаходимо поєднання публічних та приватних інтересів, сукупність елементів публічного та приватного права. Такий висновок видається цілком логічним, оскільки важко заперечити, що у стабільності приватних відносин зацікавлені як учасники цих відносин (приватні особи), так і все суспільство. Така ж ситуація має місце при виникненні та функціонуванні публічних відносин. М. К. Ренненкампф підкреслював, що приватне право для вченого – це сфера панування свободи приватної особи, сфера її самовизначення. Воно має на меті визначення кола діяльності окремих осіб, у якому вони можуть досягти своїх цілей і діяти тільки для себе. У свою чергу публічне право спрямоване на регулювання таких відносин: 1) що виникають між державою і окремими особами; 2) щодо устрою держави; 3) щодо здійснення повноважень державними установами⁷.

За радянських часів поняття «публічний інтерес» було ототожнено з «інтересом державним», у тому числі й у працях фінансистів радянського періоду. Водночас на користь саме радянських фінансистів (Є. А. Ровинського, М. Гурвіча, Г. С. Гуревича, В. В. Безчеревних, Р. О. Халфіної, Н. Н. Ровинського, М. І. Пискотіна, С. Д. Ципкіна, Л. К. Воронової, Н. І. Хімичевої та інших) слід віднести формування концепції щодо предмету та системи фінансового права.

І лише у 1995 р. з виходом відомої нині праці Ю. О. Тихомирова «Публічне право» була висловлена думка стосовно того, що необхідно по-новому осмислити поняття публічності у суспільстві, не звужуючи його лише до державних інтересів і розуміючи під цим також спільні інтереси людей як інтереси різного виду товариств, об'єднань (у т.ч. територіальних), інтереси колективної самоорганізації та саморегулювання й самоуправління⁸.

Основною ознакою «публічності» Ю. О. Тихомиров назвав наявність публічного інтересу як сумарного, узагальненого соціального інтересу в кожній із сфер – економічній, соціальній та інших. При цьому було виділено три види публічного інтересу: державний, суспільний та територіальний (про застосування зазначеної градації до фінансового права буде нижче).

У цілому ознака «публічності» є застосованою до різних галузей права. Наприклад, наявність публічної тенденції у трудовому праві виражається у посиленні державного втручання у трудові правовідносини з метою забезпечення інтересів працівників як більш слабкої сторони цих відносин, а також з метою забезпечення суспільних інтересів. У свою чергу приватна тенденція вимагає дерегулювання трудових відносин і надання їх сторонам більших можливостей регламентувати свої відносини трудовим договором. Заслугує на увагу той факт, що в юридичних розробках підкреслюється вирішальний характер саме публічної тенденції для розвитку трудового права; обумовленість же приватної тенденції пояснюють як зарегульованість відносин, що становлять предмет трудового права, так і появою прошарку найманих працівників, які мають високі доходи й сталий соціальний статус⁹. Ознака публічності притаманна і публічним, і приватним, і комплексним галузям, хоча, зрозуміло, що саме публічні галузі тяжіють до неї найбільше.

Стосується це твердження й фінансового права як галузі публічної. Значення публічного інтересу для здійснення фінансової діяльності серед сучасних науковців найбільш глибоко досліджувалося у роботах д.ю.н. А. А. Нечай. Зокрема, в її монографії «Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів» (2004 р.) характер інтересу, який виявляється у відносинах щодо фондів коштів (публічний чи приватний), розглядається як одна з основних ознак при визначенні правової природи фондів коштів та віднесення них до публічних або приватних¹⁰. Своє дослідження публічного інтересу А. А. Нечай проводить стосовно вирішення питання про віднесення пенсійних фондів (зокрема, накопичувальних) до публічних фондів. Але її міркування стосовно розуміння та взаємозв'язку державного, територіального та суспільного інтересів заслуговують на увагу в контексті нашого дослідження.

Так, державний інтерес розглядається як різновид публічного інтересу, носієм якого виступає держава в особі системи відповідних державних органів. При цьому фінансовою основою для реалізації та задоволення державних інтересів є Державний бюджет, який утворюється та використовується для реалізації державних інтересів. Фактично, державний бюджет є публічним фондом, який має цільове використання –

фінансування реалізації інтересів держави. У свою чергу територіальний інтерес є різновидом публічного інтересу, носієм якого є органи місцевого самоврядування. За ознакою наявності територіального інтересу у створенні та використанні фондів коштів, бюджети органів місцевого самоврядування також є публічними (але не державними) фондами з відповідним цільовим використанням. Суспільний інтерес виявляється у різних формах. Визнані державою суспільні інтереси в загальному вигляді сформульовані в конституціях країн, а механізми їх реалізації та захисту встановлюються у законах та інших нормативно-правових актах. З прийняттям багатьма країнами, у т.ч. Україною, концепцій побудови правових держав, на передній план виступають соціальні функції держави та нові суспільні інтереси, які визнаються правовою державою.

Разом із тим, на наш погляд, запропоноване вище розмежування державного, територіального та суспільного інтересу в контексті фінансово-правового регулювання виглядає дещо утилітарним. Адже якщо говорити, що призначенням Державного бюджету є задоволення інтересів держави, а місцевих бюджетів – інтересів місцевих громад (територіальних обшин), то ми не далеко відходимо від розуміння ролі й завдань фінансового права, яке склалося за радянських часів, коли дійсно усе публічне було ототожнено із державним. На наш погляд, саме публічний суспільний інтерес повинен стояти в центрі і бути вихідним при визначенні питань стосовно доцільності чи недоцільності, ефективності чи неефективності витрачання фінансових ресурсів на виконання завдань держави чи органів місцевого самоврядування. Щонайменше, це повинно бути однією з вихідних засад побудови фінансових правовідносин.

І хоча у фінансовому праві цілий ряд принципів вважають якщо не утопічними, то щонайменше такими, яких намагаються досягти (класичним прикладом можуть слугувати принципи повноти, обґрунтованості чи принцип справедливості й неупередженості бюджетної системи, які не просто декларуються, а закріплені коли на рівні бюджетного законодавства, а коли й на рівні Основного Закону), але щороку вони так чи інакше не втілюються повною мірою в бюджетному процесі, і така ситуація характерна не лише для України, але для більшості національних (а нині і наднаціональних) економік в цілому. Разом із тим це зовсім не означає, що суспільство повинно відмовитися від того, що не є ідеальним у процесі реалізації. Адже у будь-якому разі суспільний розвиток, і тим більше суспільний прогрес, вимагають постановки перед собою чергових цілей і досягнення нових висот.

Під публічним суспільним інтересом, вважають сучасні теоретики публічного права, треба розуміти спільні інтереси, які можна розглядати як узагальнення особистих, групових інтересів, без задоволення та реалізації яких неможливо, з одного боку, реалізувати приватні інтереси осіб, а з іншого – неможливо забезпечити цілісність, стабільність та нормальний розвиток організацій, держав, націй, соціальних прошарків та суспільств у цілому¹¹. При цьому закони та інші правові акти поступово забезпечують державне визнання, реалізацію та захист будь-яких публічних інтересів, включаючи суспільні інтереси.

Чи може бути такий підхід застосований до фінансового права? Безперечно. Адже не викликає сумнівів, що фінансові ресурси, які використовує держава, значною мірою йдуть на задоволення саме узагальнених особистих групових інтересів, і ніякий суб'єкт підприємницької діяльності (незалежно від його статків) не зможе на практиці досягти реалізації таких інтересів, оскільки не володіє, щонайменше, ані відповідним державним апаратом, ані відповідними повноваженнями. Приклад – дороги, транспортне сполучення, комунальне забезпечення населення, утримання правоохоронних органів, соціальні допомоги, перша медична допомога, середня освіта і безліч усього іншого. Зазвичай, і в Україні, й у світі є низка прикладів, коли частково виконання цих функцій переходить від держави до суб'єктів підприємництва. Але це відбувається, зазвичай, на умовах концесії чи аналогічних договірних засадах або шляхом надання відповідних строкових дозволів (ліцензій) і залишає за державою право слідкувати за якістю послуг, що надаються населенню, й застосовувати заходи відповідальності, у т.ч. шляхом позбавлення права надання таких послуг. На місцевому рівні, відповідно, вирішення даних завдань у певному обсязі (залежно від країни, законодавства, національних чи історичних традицій тощо) покладається на місцеву владу, яка вирішує питання стосовно ступеня залучення суб'єктів підприємництва до процесу надання послуг місцевій громаді. У будь-якому випадку контроль за наданням таких послуг залишається за владою, і не суттєво, якого рівня влада це буде. Навіть якщо в країні активно забезпечується громадський контроль, в якості вихідного принципу побудови він передбачає можливість втручання влади у процес неякісного надання послуг.

Безсумнівно, що держава в особі уповноважених органів, організацій, установ тощо чи органи місцевого самоврядування, виконуючи свої завдання, спрямовує свої зусилля і на задоволення публічного суспільного інтересу в тому числі. Але чи задовольняється у такому разі інтерес приватних осіб і яким чином такий інтерес може відбиватися у фінансовому праві? Якщо піддати аналізу дослідження останніх десятиріч (і не лише правові), то можна зробити узагальнений висновок, що нині правове громадянське суспільство в цілому переживає добу постмодерну; це постіндустріальне, інформаційне суспільство. Зрозуміло, що за таких умов суттєвою мірою підвищується відповідальність держави, рівно як і відповідальність всіляких соціальних утворень та спільнот за запроваджені форми й методи інтеграції в суспільному житті. І праву, у т.ч. й фінансовому, у таких інтегративних процесах відводиться провідне місце. Адже соціальне партнерство, яке будується між громадянами й державою, вимагає вищого ступеня формалізації правових механізмів, через які реалізується принцип соціальної справедливості по відношенню до усіх громадян в цілому та кожного зокрема¹².

У такому ракурсі гроші, що виступають базовим фінансовим інструментом, у т.ч. й у сфері публічної фінансової діяльності, постають вже не просто як ринковий механізм товарообмінних зв'язків (як ми звик-

ли їх сприймати раніше), але і як інтегративний фактор сучасного суспільства, як механізм соціального партнерства. Тут, як і на ринку, досягається баланс інтересів, формується колективна воля спільноти, але в даному контексті вона стосується не виробництва та обміну, а розподілу та споживання. Саме таким чином, вважають, сфера соціального функціонування грошей розширюється, у неї включаються нові типи регуляції відносин між громадянами у суспільстві, а економіка набуває більш акцентованої соціально-гуманітарної орієнтації¹³.

Чи повинен даний фактор враховуватися у процесі фінансово-правового регулювання? Безперечно. Адже держава, здійснюючи свій вплив через фінансові механізми, використовує гроші як фактор координації кожного індивідуального чи корпоративного інтересу, тобто інтересу приватного, із загальнонаціональною ситуацією, а відтак – і інтересом публічним суспільним. При цьому принцип соціального партнерства та соціально орієнтованої економіки жодною мірою не позбавляє державу її керуючої ролі в процесі розробки й реалізації політики, спрямованої на підтримку стабільності й забезпечення розвитку національної економіки.

Нині назріло розуміння необхідності зміни акцентів у визначенні публічного інтересу як у діяльності держави в цілому, так і у публічній фінансовій діяльності зокрема. І фінансово-правове регулювання має здійснюватися не лише з метою виконання публічних завдань у сфері фінансової діяльності (незалежно від того, який з методів цієї діяльності береться до уваги – мобілізація, розподіл, перерозподіл чи витрачання коштів), але і з метою належного забезпечення рівня фінансування публічних послуг, які мають надаватися відповідно до зазначених публічних завдань.

Встановлюючи баланс приватних і публічних інтересів у фінансовому праві, слід виходити, у кінцевому рахунку, із наступних вимог. Положення, що встановлюються у фінансовому законодавстві, пов'язані з певними обмеженнями закріплених Конституцією України прав та законних інтересів, мають бути адекватними, пропорційними, необхідними та співвідносними цілям обмежень, що визнаються тією самою Конституцією. Такі обмеження мають відповідати вимогам справедливості і не можуть мати зворотної сили. Вони не можуть також обмежувати межі, і тим більше застосування основного змісту відповідних конституційних норм. Дане твердження буде вірним стосовно будь-якого з фінансово-правових інститутів – доходів, видачків, податкового права, бюджетного устрою, бюджетного процесу тощо. Крім того, згадувані вище обмеження допускаються лише за умови, коли конституційні норми дозволяють законодавцю встановлювати обмеження закріплених ними прав і законних інтересів на рівні будь-якого галузевого законодавства – у тому числі й фінансового. Водночас, при встановленні таких обмежень законодавець не має права на здійснення такого регулювання, яке б зазіхало на саму суть того або іншого права чи законного інтересу, або призвело до втрати їх реального змісту.

¹ Андреев В. К. Правовые проблемы финансового контроля (о финансовом праве и полномочиях Счетной палаты РФ) / В. К. Андреев // Право и политика. – 2001. – № 3. – С. 27–36. – С. 27.

² Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: Підручник / О. П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 880 с. – С. 45.

³ Музыка-Стефанчук О. А. Публічна фінансова діяльність і предмет фінансового права / О. А. Музыка-Стефанчук // Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права: міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 23–24 листопада 2007 р.; тези доп. – Ірпінь, 2007. – С. 56–58. – С. 56.

⁴ Публичные услуги и право. Научно-практическое пособие / Под ред. д.ю.н., проф. Ю. А. Тихомирова. – М.: НОРМА, 2007. – 416 с. – С. 93.

⁵ Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права / Н. М. Коркунов. – СПб., 1898. – 363 с. – С. 165.

⁶ Банчук О. Публічне і приватне право: історія українських вчень та сучасність / О. Банчук. – К.: Конус-Ю, 2008. – 184 с. – С. 72.

⁷ Там само. – С. 74.

⁸ Тихомиров Ю. А. Публичное право: Учебник / Ю. А. Тихомиров. – М.: БЕК, 1995. – 465 с. – С. 32.

⁹ Черткова Ю. В. Публічна та приватна тенденції в розвитку трудового права України: автореф. ... канд. юр. наук (12.00.05) // Нац. юрид. академія ім. Я. Мудрого. – Х., 2008. – 21 с. – С. 5.

¹⁰ Нечай А. А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: монографія / А. А. Нечай. – Чернівці: Рута, 2004. – 376 с. – С. 34–36.

¹¹ Публичные услуги и право. Научно-практическое пособие / Под ред. д.ю.н., проф. Ю. А. Тихомирова. – М.: НОРМА, 2007. – 416 с. – С. 33.

¹² Голіков В. І. Інформатизація як фактор постіндустріального розвитку / В. І. Голіков // Економіка і політика. – 2003. – № 1. – С. 9–21. – С. 14.

¹³ Стельмах В. С., Смовженко Т. С., Скринник З. Е. Гроші – людина – соціум: параметри взаємин / В. С. Стельмах, Т. С. Смовженко, З. Е. Скринник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 188 с. – С. 71.

Резюме

У статті у гносеологічному розрізі досліджуються питання становлення поняття «публічний інтерес» для юридичної науки в цілому та фінансового права зокрема. Аналізується значення публічного інтересу в процесі здійснення фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Пропонуються засади встановлення балансу публічних та приватних інтересів у процесі фінансово-правового регулювання.

Ключові слова: публічний інтерес, суспільний інтерес, фінансове право, публічна фінансова діяльність.

Резюме

В статье в гносеологическом разрезе исследуются вопросы становления понятия «публичный интерес» для юридической науки в целом и финансового права в частности. Анализируется значение публичного интереса в процессе осуществления финансовой деятельности государства и органов местного самоуправления. Предлагаются основы установления баланса публичных и частных интересов в процессе финансово-правового регулирования.

Ключевые слова: публичный интерес, общественный интерес, финансовое право, публичная финансовая деятельность.

Summary

In the article in epistemological sense the issues of formation of the definition of “public interest” for the legal science in general and financial law in particular are being researched. An analysis of significance of public interest in the process of financial activity of the state and local self-governments performance is being made. The fundamentals of the balance establishment between public and private interests in the process of financial and legal regulation are suggested.

Key words: public interest, social interest, financial law, public financial activity

Отримано 14.07.2011

О. В. КОБЕЦЬ

Олександр Володимирович Кобець, кандидат психологічних наук, доцент Національної академії прокуратури України, старший радник юстиції

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗОРОСТІ ОДЕРЖАННЯ ПОДАРУНКІВ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ОСОБАМИ, УПОВНОВАЖЕНИМИ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

На шляху до інтеграції у світове суспільство Україна зіткнулася з проблемою масштабної корупції, яка характеризується різноманітністю та високою організованістю її форм.

В Україні корупція є однією із проблем, яка потребує невідкладного розгляду. Вона становить значну загрозу демократії, реалізації принципу верховенства права, соціальному прогресу, національній безпеці, становленню громадянського суспільства.

Побудова дієвої системи протидії корупції, розробка комплексних підходів протидії цьому явищу, виявлення і подолання соціальних умов та наслідків – один із пріоритетів держави¹.

Конвенцією ООН проти корупції (ч. 4 ст. 7) встановлено необхідність створення, підтримки й зміцнення таких систем, які сприяють прозорості й запобігають виникненню конфліктів інтересів. Одним з ефективних інструментів щодо цього є й обмеження стосовно одержання подарунків.

Саме тому у низці країн Європи на законодавчому рівні запроваджено обов'язкове декларування подарунків особами, що обіймають політичні посади, а в деяких країнах – всіма публічними службовцями. Так, у Польщі обов'язковість декларування подарунків передбачено для осіб, які обіймають політичні посади, а також місцеві виборні посади, в Угорщині – для членів парламенту, у Великобританії, Іспанії та Німеччині – для членів уряду та осіб, які обіймають політичні посади, а в Латвії – всіма публічними службовцями. Члени британського парламенту зобов'язані декларувати подарунки, вартість яких перевищує 1 % від їхньої заробітної плати, члени Бундестагу (парламенту) Німеччини – якщо вартість подарунка перевищує 5000 євро, члени французького парламенту – будь-які подарунки незалежно від їхньої вартості.

Для України питання неправомірності подарунків є вкрай актуальним, адже здебільшого для вирішення питань у власних інтересах подарунки передають публічному службовцю такі особи:

- які зацікавлені в певних офіційних діях установи, в якій працює службовець;
- які ведуть бізнес або розраховують на ведення бізнесу з цією установою;
- які здійснюють певні види діяльності, що регулюються відповідною установою;

– на інтереси яких може вплинути виконання чи невиконання службовцем своїх посадових обов'язків та інше.

Як свідчить міжнародний досвід, на практиці розрізнити подарунок та хабар між собою досить важко, тому питання отримання та передачі подарунків публічним службовцям для запобігання виникненню корупційних проявів у їхній діяльності має бути обов'язково врегульовано на законодавчому рівні.

У Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» *суб'єктами*² даного правопорушення є службові особи, які зазначені у п. 1 та підпунктах «а», «б» п. 2 ч. 1 ст. 4 цього Закону. Цим особам повністю заборонено безпосередньо або через інших осіб одержувати будь-які дарунки (пожертви) від юридичних або фізичних осіб у таких випадках: